

АҚШ ПЕН ИРАК АРАСЫНДАҒЫ КОНФЛИКТ

Жұмағалиева Айгерім Мұхтарқызы

zhumagalievaaimerim@icloud.com

Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰҰ Халықаралық қатынастар факультетінің
Халықаралық қатынастар кафедрасының 2 курс студенті,
Нұр-Сұлтан, Қазақстан
Ғылыми жетекшісі – Джумадилова Г.М.

Ирак соғысы (2003 жылғы 20 наурыздан 2011 жылғы 15 желтоқсанға дейін) - 2003 жылы Саддам Хусейн үкіметін құлату үшін АҚШ күштері мен олардың одақтастарының Иракқа басып кіруімен басталған ұзаққа созылған әскери қақтығыс.

АҚШ күштері 2011 жылы ресми түрде шығарылды. Алайда, Сирияда азаматтық соғыс басталып, Ирак пен Левант Ислам мемлекетінің (ДАИШ) территориялық кеңеюінен кейін Обама әкімшілігі 2014 жылы АҚШ әскерлерін Иракқа қайтару туралы шешім қабылдады.

БҰҰ Қауіпсіздік Кеңесінің 687 қарарына сәйкес, Парсы шығанағы соғысы аяқталғаннан кейін Иракқа жаппай қырып-жою қаруын жою және химиялық, ядролық, бактериологиялық қару-жарақ пен алыс қашықтықтағы зымырандарды жасау бағдарламаларының тоқтатылуын бақылау үшін БҰҰ-ның арнайы комиссиясы келді. Комиссия өз функцияларын Ирак тарапының одан әрі ынтымақтастықтан бас тартуына байланысты Ирактан кетуге мәжбүр болған 1998 жылға дейін сәтті орындады. 1991 жылғы соғыстың тағы бір ұзақ мерзімді салдары және 687 қарар Ирактың жауынгерлік авиациясының ұшуына тыйым салынған әуе аймақтарын енгізу болды. Бұл аймақтар елдің солтүстігі мен оңтүстігінде сәйкесінше Саддам Хусейн үкіметі репрессиялаған күрдтер мен шииттерді қорғау үшін құрылды. Аймақтарды американдық және британдық авиация күзеткен. Иракқа қарсы АҚШ-тың ықтимал әскери операциясы туралы алғашқы болжамдар БАҚ-та 2001 жылғы 11 қыркүйектегі террористік актілерден кейін бірден пайда болды. Алайда, террористік актілерден кейінгі алғашқы айларда Джордж Буш әкімшілігінің назары аударылды. Ауғанстандағы Талибанмен күресуге бағытталған. 2002 жылдың басында Талибан әскери жеңіліске ұшырап, биліктен қуылды.

Жылдың ортасынан бастап АҚШ халықаралық инспекторлардың Иракқа оралуын талап ете бастады.

Шетелдік әскерлердің Ирак аумағында болуына алғаш рет 2004 жылы БҰҰ Қауіпсіздік Кеңесі рұқсат берді (1546 қарар) және одан әрі 1637, 1723 және 1790 қарарларына сәйкес ұзартылды. 2009 жылдың жазында АҚШ одақтастарының соңғы контингенті Ирактан кетті. 1 тамызға дейін бұл елде тек американдық және британдық әскерлер қалды.

2003 жылғы 27 наурыздағы жағдай бойынша коалицияға 49 мемлекет қатысты (оның ішінде жауынгерлік емес операциялар).

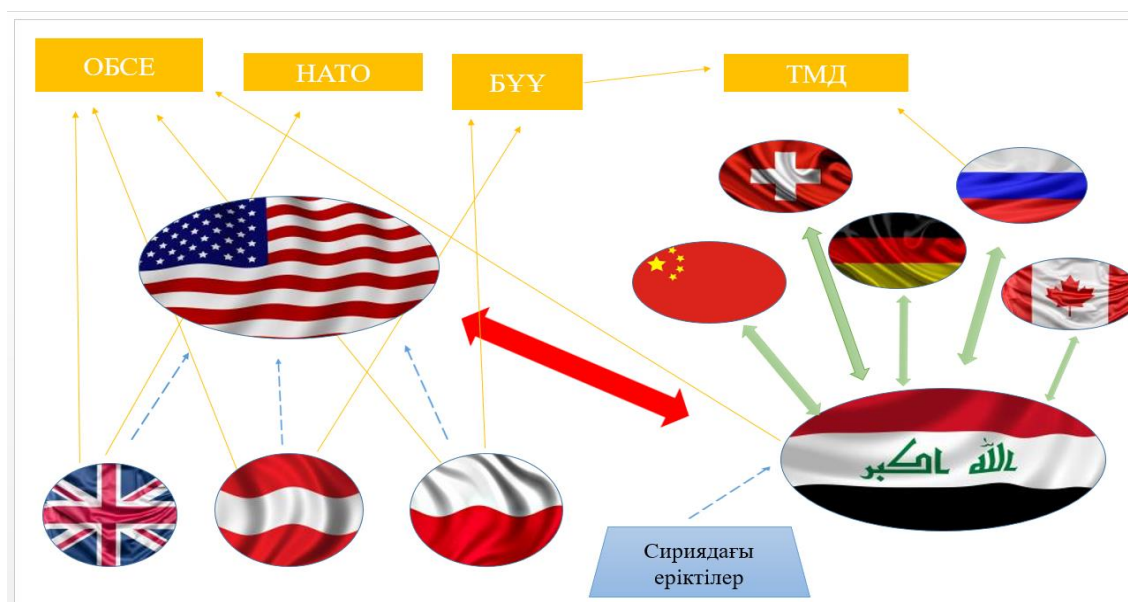
Алайда, 2003 жылдың тамызында БҰҰ Қауіпсіздік Кеңесі 1500 қарар қабылдады, ол UNAMI миссиясын құру туралы жариялады. 2004 жылдың қаңтарынан бастап Фиджиден шыққан әскери бөлім БҰҰ-ның Бағдадтағы миссиясын қорғайды. 2005-2008 жылдары БҰҰ туы астында Грузиядан батальон мен Оңтүстік Кореядан келген бригада да қызмет етті.

Тұрақсыз жағдайға және содырлардың үнемі шабуылдарына қарамастан, Ирактағы көпұлтты күш пен халықаралық ұйымдар елді қалпына келтіруге бағытталған айтарлықтай жұмыстар атқарды. 2004 жылдың ортасына дейін коалиция әскери қызметшілері 240 аурухана, 2200 емхана, 2300 білім беру мекемелерін жөнделді, жөнделді және ашты [166]. 2007 жылдың мамыр айынан бастап Америка Құрама Штаттары құны 5,8 миллиард АҚШ долларына жуық 2800 нысанды салған, оның 435-і ресми түрде Ирак үкіметіне берілген. 2010 жылға қарай АҚШ Иракты қалпына келтіруге 44,6 миллиард доллар жұмсады

2005 жылдың аяғында Иракта 170 газет пен 80 телеарна жұмыс істеді; Интернетті пайдаланушылардың саны 168,000 құрады, бұл соғысқа дейін 4000 болды. 2006 жылы Иракта 5,2 миллион ұялы телефон пайдаланушылары болған, бұл соғысқа дейін 80 мың болған.

Ағылшын әскери тарихшысы Дж. Томпсонның 2014 жылдың маусымында айтқан пікірі бойынша: «Ирак пен АҚШ-тың және Ұлыбританияның шапқыншылығына дейінгі жағдайы едәуір жақсарған».

Схема 1 (Дереккөз:автормен құрылған)

Шартты белгілер:

↔ - Қарама-қайшылықтар

- Әскери қолдау

- Дипломатиялық келіссөздер

- Халықаралық қатынастар ұйымы шеңберіндегі кездесу

Қорытынды:

Ирак соғысы- 2003 жылы Саддам Хусейн үкіметін құлату үшін АҚШ күштері мен олардың одақтастарының Иракқа басып кіруімен басталған ұзаққа созылған әскери қақтығыс. Соңғы коалициялық әскери қызметкерлер 2011 жылдың желтоқсанында шығарылғанымен, жеке әскери және қауіпсіздік компанияларының қызметкерлері Ирак аумағында қалды (2013 жылғы наурыздағы жағдай бойынша - 5 500 адам). Алайда Ирак бүлікшілерінің топтары Ирактың орталық үкіметіне қарсы қарулы күресін жалғастырды және әртүрлі діни топтар арасында қақтығыстар басталды. Американдық әскерлер шығарылғаннан кейін зорлық-зомбылық деңгейі артты, қарулы топтар шииттердің үкіметке деген сенімін төмендету және азаматтарды өз күштерімен қорғауға бағытталған американдықтардың тікелей қатысуынсыз күш-жігерін азайту мақсатында халықтың шиіт көпшілігіне қарсы әрекеттерін күшейтті.

Тамыз айында Вашингтон мен Бағдад АҚШ-тың Ирактағы әскери күштерін қысқарту ниеттерін бірлесіп жариялады. Бұл мәлімдеме екі ел арасындағы шиеленісті тұрақтандыруға бағытталған «стратегиялық диалогтың» нәтижесі болды.

2020 жылдың басында АҚШ-Ирак қатынастарының шиеленісуі болды. Бұған АҚШ-тың ирандық генерал Касем Солейманидің әуе күштерін Багдад аймағына қатыстыруымен жасалған қастандық себеп болды. Ирак парламенті бұған реакция жасап, барлық американдық сарбаздардың елден кетуін талап етті.

Иракта АҚШ-пен диалогты қолдайтын ұлттық барлаудың бұрынғы басшысы Мұстафа әл-Каземидің басшылығымен мамырдың басында Иракта жаңа үкімет құрылғаннан кейін қарым-қатынас жартылай тұрақтанды.

Пайданылған әдебиеттер тізімі:

1. <https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%98%D1%80%D0%B0%D0%BA%D1%81%D0%BA%D0>
2. США отзовут из Ирака почти половину своих солдат [электрондық ресурс] - <https://www.dw.com/ru/ssha-otzovut-iz-iraka-pochti-polovinu-svoih-soldat/a-54870714>
3. США вновь стремятся к разделу Ирака [электрондық ресурс] - <https://cutt.ly/ag2Jztc>
4. Операция США в Ираке [электрондық ресурс] - <https://rg.ru/sujet/8/>